

Är kvinnor välkomna till Uppsala universitet? Om Studentkårens granskning av kurslitteratur i praktisk filosofi, sociologi och juridik.

Inledning. Den följande, opublicerade uppsatsen, skrev jag på förekommen anledning i mars 2007 inför en slags hearing i vilken jag inte hade tillfälle att delta men då en rapport av Uppsala studentkår diskuterades. Rapporten gällde "Juris kandidatprogrammet ur ett genusperspektiv", "Praktisk filosofi A och B ur ett genusperspektiv" samt "Sociologi A ur ett HBT-perspektiv".

Min granskning ger vid handen att vi här haft att göra med vissa studerandes ensidiga och verklighetsfrämmande, feministiska perspektiv vilka inte desto mindre fått stöd av universitetets ledning.

Något svar på min kritik, som omtalades vid hearingen och som också sändes till universitetets vice rektor, har jag aldrig fått. Tvärtom upprepade de två kvinnliga granskarna av juridiska läroböcker sin kritik vid efterföljande intervjuer för Juridiska föreningens tidskrift "Press Judicata" helt oberörda av vad jag skrivit.

En läsare kan för övrigt gärna notera att den feministiska ideologi som kommit till uttryck i studentkårens granskning – präglad av fientlighet mot "heteronormen" liksom av önskan att slå vakt om, eller rentav befrämja, HBT-sexualitet och queersexualitet – för närvarande är en del av de ideologiska trossatser i Sverige som ligger bakom stödet för könsneutrala äktenskap.

Se i den senare frågan mitt yttrande till justiedepartementet över förslaget om könsneutrala äktenskap, vilket återfinns på denna hemsida under avdelningen "Nyskrivna uppsatser. Familjerätt".

"Vi vill ha ett universitet för alla" var rubriken till en artikel på UNT-Debatt den 15 mars 2007 av vice rektor Ulf Petterson tillsammans med studentkårens vice ordförande Kristina Persdotter och den jämställdhetsansvarige Anna Ardin. Det kan man hålla med om, bara rimliga vetenskapliga krav blir uppfyllda.

Nu har jag dock fått min uppmärksamhet fäst på de delar av debattinlägget som handlade om den genomförda granskningen av kurslitteratur. Där finns tydligen "problem såsom att studenter blir kränkta och osynliggjorda inför sitt kommande yrkesliv". Det omtalas att "studentkåren nu dragit sitt strå till stacken och att det är viktigt att universitetets lärare nu vinnlägger sig om att kurslitteraturen så långt de är möjligt är fri från konserverande fördomar".

I hast har jag läst alla rapporterna i studentkårens utredning, också dem om kurslitteraturen i filosofi och sociologi förutom om några juridiska böcker utöver min egen. Det skall inte förnekas att här finns enstaka synpunkter som är tänkvärda. Det allra mesta är dock alldeles ensidigt, falskt överteoretiserat och

oförnuftigt samt dessutom presenterat med en försåtligt onyanserad återgivning av det man vill kritisera, ibland genom att man ”märker ord”.

Exempelvis underkänns de på ett par håll i läroböckerna förekommande översättningarna av begreppspar ”sex/gender” till ”sexualitet/kön”. Det heter ”kön/genus” får vi veta på denna punkt, där ordvalet dock förstås gäller granskarnas hjärtefrågor.

En ideologiskt huvudlinje bakom rapporterna är allt tal om kön är sociala konstruktioner. Som prenumerant på ”Genus” (som ges ut av det nationella sekretariatet för genusforskning) ser jag att detta ligger väl i linje med den för tillfället härskande huvudfåran i den svenska feministiska, ideologin. HTB-frågor och queerforskning är högsta mode i kombination med förkastande av den härskande ”heteronormen”. Denna anses byggd på social inlärning och utgöra ett otrevligt hot mot alla andra varianter.

Denna ideologi berör inte så mycket de juridiska böckerna men desto mera filosofin och sociologin. En del uttalanden är mycket löjeväckande.

Så t.ex. kritiseras sociologen Anthony Giddens för att inte ha ett ”särskilt välintegrerat” HTB-perspektiv (s. 107). Senare läggs honom till last ett ”påstående” om att det finns en ”uppenbar grund” för sexualiteten och reproduktionen i mannens och kvinnans anatomiska olikheter. Enligt rapporten ”osynliggör” påståendet intersexuella, som varken har penis eller slida (s. 111).

I nästan samma klass är tanken att det är fel när en läroboksförfattare påstått att män och kvinnor på många områden kan utföra samma arbete, men att det dock är naturligt t.ex. att män spelar mansroller och kvinnor kvinnoroller i teaterpjäser. Ingalunda menar denna granskarska. Kvinnor kan mycket väl spela mansroller och män kvinnoroller.

Genomgående kritiseras att de flesta läroböcker och referensverk är skrivna av män. So what? Mina vänner, skriv då egna böcker, och visa genom kvalitet att dessa böcker är bättre än de existerande.

Filosofiska institutionens jämställdhetsplan får visserligen beröm eftersom – ordagrant citerat – ”de om möjligt varje termin ge en valfri kurs med feministiskt eller genusteoretiskt inslag”. Detta sägs visserligen vara ”ett bra initiativ men det är betydligt viktigare att låta genusperspektivet vara integrerat i alla de kurserna som alla filosofistudenter läser”.

På tal om en av de juridiska böckerna kostar man på sig (s. 36) en oförskämdhet mot en manlig professor som skrivit en vida använd lärobok i avtalsrätt; man skall veta att han är född 1917.

Man kan verkligen inte klaga på granskarnas ambitionsnivå. De mockar gräl om allt som inte stämmer med deras egen ideologi.

I granskningen av de juridiska böckerna är det visserligen inte möjligt att i så hög grad bygga på den just nu härskande linjen i den feministiska forskningen. Dock är ett slutomdöme om juridiken: "Kurslitteraturen saknar således ett övergripande genusperspektiv. Genusrelationer uppmärksammas inte heller eftersom maktrelationer och stereotyper aldrig diskuteras".

Med tanke på min egen bok "Äktenskap, samboende, partnerskap" är påståendet märkligt. Hela boken handlar ju om könsrelationer, dock inte med det feministiska genusperspektivet som ledstjärna.

Granskarna lyckas dock kritisera bokens enligt min mening utmärkta pedagogiska och neutrala sätt att behandla homosexuella parförhållanden. På sätt och vis är dock denna kritik en förväntad följd av alla granskares avståndstagande från "heteronormen" liksom påståendet att läroboken behandlar "homosexualitet som en avvart till normen". Frågan är hur jag skulle ha burit mig åt för att tillfredsställa granskarna i en pedagogisk, juridisk framställning om rättsutveckling och gällande rättsläge?

"Äktenskap, samboende, partnerskap" utkom i tredje upplagan 2004 (294 s.), men boken bygger på 20 års forskningsarbete och flera äldre kompendier. Det gällande regelsystemet i Sverige står visserligen i centrum för större delen av boken. Men där finns också historiska förklaringar och rättspolitiska diskussioner jämte omfattande utblickar till rättsförhållandena i andra länder. Där finns också mera av sociologi och motsvarande statistik i början av boken än som är vanligt i jämförbara böcker såväl i Sverige som utomlands.

Förlaget har på bokomslaget kunnat foga in ett citat från en berömmande recension i Finland. Där talas om att boken är mycket mera än blott en lärobok eftersom "författarens systematiserande och kritiska skrivsätt gör boken även till en vetenskaplig undersökning".

Under en trettioårig verksamhet tillsammans med både kvinnliga och manliga forskare i familjerätt i många länder, har jag aldrig någonstans på jorden mött de attityder som dessa vildsinta granskare presterar. Bevare mig väl för att de med sådana attityder siktar på en bana som åklagare. Då blir det inte roligt för en man att vara misstänkt för något över huvud taget.

Dock är det förstås så att granskarna av de juridiska böcker kan känna stöd av grupptricket från sina medgranskare och av den just nu härskande diskussionstrenden. Alla tycks ha samma stridslystnad intill minsta kommatecken, låt vara att utformningen av attackerna beror på ämnesområdet.

Noteras kan för övrigt att rapporterna vanpryds av en del skrivfel, samtidigt som granskarna i oträngt mål kritiserar andra för ”klumpiga uttryck”.

De båda granskarna av min lärobok är inte precis nådiga i sitt sammanfattande omdöme. ”Boken *framhåller* (min kursivering) således traditionella stereotyper som hör hemma i ett ojämlikt samhälle.”

Denna mening är i viss mån en nyckelmening för att man skall begripa vad som styr de två granskarnas (från ”Termin 9” och ”Termin 4”) nit att med outsinlig energi mocka gräl i fråga om bokens både innehåll och form. Jag hade föreställt mig att de skulle förkasta ”patriarkatet och könsmaktsordningen”. Det är jag van vid sedan jag av jur. kand. Jenny Westerstrand (koordinatör för ”Slagen Dam” under professor Eva Lundgren) i tidningen Metro hösten 2003 betecknades som ”arbetare på patriarkatets dynghög”.

Jenny Westerstrand omtalas nämligen nu som en av granskarna vid den tidigare och mera omfattande granskningen av juridisk litteratur. Westerstrands fördömelse av mig, som blev professor ungefärligen när hon föddes, gällde dock ett sexualbrottsmål (”styckmordsfallet”) i vilket jag utrett att de två som likstyckare utpekade läkarna blivit utsatta för förfärande justitiemord. Nog dock om *de* skrämmande skandalerna, som snart skall bli uppenbara.

I kritiken mot min bok lyser dock tankar på patriarkatet med sin frånvaro. Enligt granskarna framställs nämligen kvinnorna i boken som alltför mycket sysselsatta med hushållsarbete och som ”bihang” till männen, vilka är de som rättshandlar, har skulder, går i konkurs, vill föra över pengar från en make till den andra etc.

Det är uppmålandet av sådana *bilder* som ”skapar många problem”. Här ”upprätthålls traditionella genusbilder omedvetet då författaren förmedlar denna bild utan att ifrågasätta den till sina läsare” (s. 45). Tydligt underförstås att patriarkatet inte är något *verkligt* problem för dessa unga kvinnor under akademisk utbildning.

Granskarna talar vidare (bl.a. s. 49) om att *valet* av rättsfall är ägnade att konservera uppfattningarna om gammaldags familjemönster. Detta tal om val, med antydning om skum avsikt, är bisarrt. Rättsfallen är valda som vägledande för principiella frågor helt oberoende av könsrollerna i det enskilda fallet. Det borde t.o.m. en extremfeministisk juris studerande kunna förstå, även om hon finner saken motbjudande.

För övrigt är ju kvinnliga jurister numera så vanliga inom de flesta yrkesområden av juridiken, så risken för att kvinnorna känner sig bortstötta borde inte vara stor om man inte är extremt lättretad. Men det är granskarna.

I varje möjlig detalj mockas det som sagt gräl. Termen ”make” som beteckning på antingen mannen eller hustrun i ett äktenskap kritiseras. Det korrekta uttrycket för hustru är ”maka”, förkunnas det. Nej, Äktenskapbalken använder ordet könsneutralt. Svenska språknämnden har också rekommenderat ordet make som könsneutralt.

Det medges dock att jag ännu oftare än som skett kunde ha skrivit ”han eller hon”, eller bara ”hon” – och inte ”han” – som fortsättning på meningar om ”make”. Jag ber om ursäkt.

Granskarna anger att vissa ytterligare frågor borde ha behandlats i boken. Dit hör bl.a. mäns våld mot kvinnor, något som inte borde ha förbigåtts, eftersom ”efterföljande diskussioner om problemet och dess lösningar utesluts därmed också” (rapporten s. 39). Men detta är ingen lärobok i straffrätt, och inte heller i den genusteori som granskarna torde omfatta. Dessutom behandlas faktiskt (boken s. 43) besöksförbud som ”betydelsefullt t.ex. för en hustru som misshandlats av mannen”.

Granskarna har också störts av att det enligt deras formulering ”i princip uteslutande är kvinnor och barn” som i boken framställs som ekonomiskt beroende inom en familj (s. 39). Visserligen står det inte så i boken, men onekligen omtalas sådana fall som vanligast. Så förhåller det sig oftast vid skilsmässor. Förhållandena under äktenskapet är en annan sak. Senare ger granskarna boken kritik för att dessa praktiskt vanliga förhållanden, som de tydligen inte vill höra talas om så mycket, ges utrymme på tal om den rättsliga regleringen.

Även om granskarna inte tycks gilla saken, är läroboken kvinnovänlig, t.ex. när det gäller behovet av underhållsbidrag (dock sällsynt i dag) liksom av pensionsskydd efter äktenskapsskillnad för kvinnor som varit hemma med barn och av en rättvis bodelning av makarnas tillgångar vid skilsmässa och efter dödsfall. Dessa granskare vill tydligen heller inte höra talas om sådana problem som många kvinnor i medelåldern och äldre har mött i högre grad än de unga granskarna har tänkt sig att råka ut för själva. I varje fall med tanke på bodelning kan dessa frågor bli viktiga även vid skilsmässor och dödsfall i äktenskap och i samboförhållanden i granskarnas egen generation. Granskarna, som ingalunda är representativa för alla medsysstrar i motsvarande åldrar i Sverige, tycks inte bry sig om de sociala behoven för kvinnor i allmänhet.

Granskarna har fått för sig (s. 40) att ”äktenskapets funktion och form” kanske har anpassats ”efter en uråldrig syn på äktenskapet och nu bör de anpassas efter att kvinnor reellt har större juridiska och reella rättigheter och friheter”. Detta är inte bara historisk okunnigt, det förbiser också att det finns kvarstående

skyddsbehov för många gifta kvinnor, som vid upplösning av ett äktenskap faktiskt riskerar att komma sämre ut än mannen.

Granskarna är rentav skeptiska eller fientliga till familjen som sådan. De berör vad jag skrivit om familjens olika funktioner i anslutning till en analys av Lasse Dencik, svensk professor i sociologi verksam i Danmark. Granskarna vänder sig mot "familjens" "skyddsfunktion" för sina medlemmar i krissituationer, och att familjen "ur ett känslomässigt perspektiv har en stor och avgörande betydelse för individers välbefinnande" (rapporten s. 39).

De fortsätter: "Ur genusperspektiv kan detta problematiseras, och författaren missar att genomföra en sådan familjeanalys" (här har jag rättat flera skrivfel i meningen). Ordet "problematisering" är över huvud taget ett älsklingsord i flera av rapporterna (naturligtvis alldeles särskilt när det gäller "genusidentitet").

En gammal regel är att det inte lönar sig att kommentera arbeten som håller alltför låg nivå. Med tanke på hur denna "rapportbok" blåsts upp och hur extremism i genusforskningen behandlats tidigare av Uppsala universitet, är det svårt att hålla tyst.

Statsministern Tage Erlander påstås en gång ha återgett ett annat partis försök att vinna väljare på följande vis: "Vi är precis som Ni. Vi begriper ingenting. Rösta på oss".

Universitetet genom vice rektor Ulf Pettersson – själv framstående professor och forskare i medicinsk genetik – borde *inte* utan vidare svälja rapporter med för många dumheter och dessutom präglad av en ideologi som när det gäller biologiska könsskillnader ligger fjärran från vad genetikerna kan lära oss.

Det hade kanske också varit lämpligt att höra vad lärarna i olika ämnen kan tänkas ha att säga *innan* man från universitetets sida saluför *dessa* rapporter som underlag för att – enligt slutet av UNT-artikeln – *alla* studenter, inte bara intresserade, skall ha möjlighet att "förkovra sig" genom ökad kunskap om "strukturell diskriminering" och hur den kan motverkas.

Anders Agell

Professor emeritus i civilrätt